

METGES DE DESPRÉS DE LA GUERRA CIVIL A VIC

Anicet ALTÉS i PINEDA

La Guerra Civil de 1.936 a 1.939 va representar un gran col·lapse per la vida del país, molt més important que no pas una guerra contra un estat estranger. El fet de barallar-nos entre nosaltres desencadenà una sèrie de fets, a la reraguarda, que ens van abocar a un desgavell en tots els ordres de la vida. En aquesta guerra, Catalunya va perdre el seu autogovern i bona part dels seus intel·lectuals i molts professionals. La cultura i la catalanitat en restaren molt afectats, i, aquestes característiques van continuar en els anys immediats de la postguerra.

Va ésser una etapa molt difícil, i en l'aspecte de la sanitat nostra i en l'activitat assistencial mèdica, es va notar durant molts anys. Els primers temps de la postguerra la mancança de metges continuava, perquè la majoria havien participat en la guerra, alguns havien mort i d'altres, per motius polítics, no havien tornat. Es calculen unes 300.000 persones que varen travessar la frontera de França els primers mesos de després de la guerra. Molts es van quedar a França i d'altres van emigrar fins i tot a Mèxic i Repúbliques Sud-americanes.

Per tant, durant uns quants anys a Vic, com a tot arreu, es va acusar aquest dèficit, i, per sort, van seguir atenent els malalts els metges antics, que amb la seva activitat polivalent, portaren a terme una gran labor humanitària. Cal recordar que la figura dels metges de fa 50 o 60 anys era molt diferent de la que ara estem acostumats a veure. Als pobles petits, el metge, junt amb el rector de la parròquia i el batlle, eren les forces vives de la població. El metge tenia una aurèola de singularitat i de poder que mereixia el respecte de la població i la fidelitat de tots els seus pacients, els quals complien les seves indicacions i consells.

La visita del metge era un acte que la major part de vegades es realitzava al domicili del malalt. D'un malalt que estava al llit, i que, segurament, dos o tres dies abans la família, o l'àvia de la casa, havien provat de millorar-lo

amb un remei casolà, o una infusió d'herbes miraculoses. Quan decidien anar a cercar el seu metge, era que la cosa no tenia bon caire.

La visita mèdica seguia uns rituals típics, i, mes o menys, era el que feien tots. Després de saludar a la persona que els rebia, passaven a la cambra del, o de la malalta, on s'asseia en una cadira al costat del llit, a la vora del capçal (d'aquí ve el nom de metge de capçalera). Aleshores feia una exploració del malalt al qual anava observant el seu aspecte, inclosa la seva olor tot fent-li les preguntes adients. Li prenia el pols del canell tot mirant el rellotge d'or que havia tret de la butxaca de l'armilla. Sí, l'armilla, una peça de vestir que es portava sota de l'americana; cal dir que els metges anaven, sempre, molt ben vestits i endreçats, generalment amb camisa blanca i un coll dur i emmidonat.

Observava la boca i la gola, deprimint la llengua amb una cullera sopera que li havien servit curosament amb un plat, junt amb una espelma per il·luminar la cavitat bucal. Després demanava l'orina i observava el seu aspecte. Tot seguit passava a un racó de la cambra, on hi havia una palangana amb aigua tèbia, si era l'hivern, i sabó per rentar-se les mans, que s'eixugava amb una tovallola blanca que li oferia la mestressa de la casa. Després, especialment si el cas era greu, feien passar al metge a una altra peça, per poder parlar lliurement de la situació real del malalt. Com és lògic, el que mes interessava a la família era el pronòstic, i si aquest era pessimista, aleshores es plantejava la conveniència d'una consulta per conèixer l'opinió d'un altre metge.

Els noms il·lustres de metges com el Dr. Càndid Bayés, el Dr. Antoni Bayés Vayreda, el Dr. Constantí Serra i el Dr. Xavier Serra, el Dr. Frederic Casimiro, el Dr. Planes, el Dr. Arumí i el Dr. Bach, eren famosos a la ciutat, però també eren molt coneguts a la comarca, on, amb freqüència, eren sol·licitats per celebrar consulta, o junta, amb el metge de la localitat corresponent.

El Dr. Bayés i el Dr. Pratdesaba

Després, al cap de poc temps, van aparèixer un bon estoc de metges, llicenciats de la guerra, i, els que havien acabat recentment la carrera, i que, al nostre entendre, inicien una altra etapa en la sanitat d'Osona de la postguerra. Són metges quasi sempre vinculats a la comarca, moltes vegades continuadors d'aquells metges patriarcals a qui hem fet referència. L'Hospital de la Santa Creu va poder atendre als malalts quirúrgics gràcies

al Dr. Rierola, el qual va cobrir, amb molta dedicació i encert, els problemes de traumatologia i els parts distòcics.

En aquesta fase els metges més destacats eren el Dr. Bach, el Dr. Vilaplana, que exercia la medicina general i la pediatria, el Dr. De Mas, el Dr. Albó i el Dr. Alabern, entre d'altres. A la comarca destacava el Dr. Joan Oliveras, de Manlleu, metge de capçalera polifacètic que, a més, atenia tots els problemes de cirurgia, tocologia i traumatologia.

A la mateixa ciutat també va ésser famós un metge de capçalera incansable, el Dr. Bartomeu Llabrés, que tenia un gran sentit clínic i exercia amb una dedicació total la seva missió, atenent totes les urgències i treballant, fins i tot, els dies festius.

El Dr. Josep Grau, a Prats de Lluçanès, tenia unes característiques semblants, i va ésser molt apreciat pel poble, que, a la seva jubilació, li va retre un gran homenatge.

El Dr. Conill, junt amb el Dr. Vilaplana, foren els primers pediatres-puericultors de la nostra comarca.

Al cap de pocs anys, foren molts els metges que s'aconseguien un gran renom:

A Tona, el Dr. Terricabras, persona molt competent i gran coneixedor de la medicina rural. Un bon company que havia col·laborat en les tasques col·legials. A Roda de Ter, el Dr. Serra i el Dr. Toll. A Sant Hipòlit de Voltregà, el Dr. Serrabou i el Dr. Turró. A Torelló, el Dr. Aranda, el Dr. Gómez i el Dr. Verdaguer. A l'Esquirol el Dr. Montañà. A Centelles, el Dr. Raposo i el Dr. Roldan. Als Hostalets, el Dr. Coll. A Taradell, el Dr. Seguí i el Dr. Serdà. A Sant Julià, el Dr. Sanmartí.

L'entrada de totes les especialitats a la Seguretat Social, i la gran aflluència d'especialistes de fora de Vic, que vingueren per omplir aquestes vacants, va transfigurar totalment la Sanitat d'Osona i des d'aleshores el caràcter i actitud del metge, té un nou aspecte.

Permeteu-me, ara, fer un petit comentari d'alguns dels metges genuïnament representatius del període immediat de la post guerra.

- **El Dr. Càndid Bayés:** el podem col·locar com l'arquetip dels grans metges osonencs d'aquella època. Era un professional d'uns grans coneixements mèdics i d'una gran humanitat. El seu nét, el Dr. Antoni Bayés, explica que el seu avi havia practicat intervencions

urgents, en pediatria, com la traqueotomia en el domicili del malalt, per salvar una situació límit en el cas d'una obstrucció traqueal per *garrotillo* o diftèria. Però també havia d'actuar quirúrgicament per alliberar una hèrnia estrangulada si, amb la seva habilitat, no havia pogut reduir-la prèviament.

- El **Dr. Frederic Casimiro**, del qual volem destacar un treball molt complet per l'estudi i investigació de la malaltia de la glàndula tiroidea, que en la nostra comarca de les Guilleries i el Cabrerès, era, en aquell temps, freqüent i quasi endèmica.
- El **Dr. Constantí Serra**, que molt aviat es va fer càrrec de la consulta del seu pare, i que es caracteritzà per la seva personalitat i el seu aplom, que li permetia tenir una bona relació amb els malalts. Gran aficionat a la música, era un bon intèrpret del violí, i junt amb els seus germans, entre els quals hi havia un altre metge analista, constituïren una petita orquestra de cambra, d'àmbit local. Actualment, tenim entre nosaltres el seu fill Constantí, i el seu nét, també metge.
- El **Dr. Antoni Bayés i Vayreda**, pare del nostre amic Antoni Bayés de Luna, poc temps després d'acabar la carrera va caure malalt d'una tuberculosi pulmonar. Aleshores el seu pare Càndid, seguint el consell del Dr. Sayés, gran especialista de Barcelona, van dirigir el malalt al sanatori de Davos, per curar-se, cosa que es va aconseguir en pocs mesos. Explico el fet per dir que això va motivar que es pogués quedar en aquest famós sanatori suïss durant dos anys, on va fer l'especialitat i va aportar a Vic la pràctica del pneumotòrax terapèutic, que en aquella època (1922), era el tractament eficaç de les formes cavitàries de la tuberculosi pulmonar. Per tant, va ésser el primer a Vic, i, també, un dels pioners a Catalunya en aplicar aquest tractament.

No puc allargar més aquests comentaris per raons que ja podeu comprendre. Sí que m'agradaria, però, explicar breument, i per acabar, les condicions que vaig trobar-me en començar a exercir a Vic i comarca, la meua especialitat de tocoginecologia.

Vaig establir-me a Vic a l'any 1947 com a tocòleg de la Seguretat Social, i vaig informar-me de com estava aquesta especialitat. La situació era que,

fins aleshores, la gent no tenia altra solució que apuntar-se a alguna entitat d'assegurança privada. La més important era l'antiga *Quinta de Salut l'Aliança*, que tenia una clínica ben equipada, i, per una altra banda, existia una entitat que era la Clínica Sant Jordi, que tenia un concert subscrit amb l'Hospital de la Santa Creu. Naturalment que molta gent optava per la medicina de sempre, i es recorria a l'especialista en casos excepcionals.

L'Obstetrícia, els metges la tenien pràcticament abandonada en mans de la llevadora, que era una persona que havia cursat uns estudis de 3 anys, i que tenia un títol que la facultava per assistir els parts normals. Les llevadores, doncs, feien i desfeien, atès que eren les que rebien les dones al principi de la gestació, i elles les controlaven en 3 o 4 consultes en tot aquest temps. Organitzaven el part a domicili i tenien cura del que seria necessari en aquelles hores.

El problema es plantejava quan el part deixava d'ésser normal. Aleshores s'avisava al metge del poble, o del poble veí, perquè no tots els capçaleres s'atrevien a resoldre cap distòcia. L'altra solució era dirigir la pacient a l'hospital o a la Clínica abans mencionades.

En el primer cas, el Dr. Rierola era el que resolva el problema, i en el segon, s'acudia a la Clínica l'Aliança, i el Dr. Albó, si veia factible la seva actuació, o bé demanava ajuda a un especialista de l'entitat, que venia des de Barcelona.

O sigui, que la cosa no era pas massa fàcil, i algunes vegades es desplaçava a la nostra ciutat el Dr. Miquel Salarich. No cal ni dir que, si havia practicat una operació cesària, era el comentari popular de l'endemà.

No sabem perquè, abans a la gent no li agradava anar als hospitals o clíniques. Especialment pel que fa al part, que, tot i que a vegades esdevé complicat, és un procés normal, i no és per tant, res patològic. Per aquest motiu, algunes vegades es plantejava el fet d'haver de resoldre el part en el mateix domicili. Jo mateix he fet bastants assistències d'aquest tipus, algunes de les quals m'havien donat molts problemes i complicacions.